

Põhiseaduskomisjon

2023/2028(INI)

20.9.2023

ARVAMUS

Esitaja: põhiseaduskomisjon

Saaja: kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon

põhiõiguste olukorra kohta ELis 2022. ja 2023. aastal
(2023/2028(INI))

Arvamuse koostaja: François Alfonsi

PA_NonLeg

ETTEPANEKUD

Põhiseaduskomisjon palub vastutaval kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonil lisada oma resolutsiooni ettepanekusse järgmised ettepanekud:

1. väljendab heameelt edusammude üle, mida on tehtud läbirääkimistel ELi ühinemiseks Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, nagu on nõutud Lissaboni lepingus, ning saavutatud hiljutise esialgse kokkuleppe üle muudetud ühinemisdokumentide eelnõu suhtes; nõuab, et ühinemine viidaks lõpule võimalikult kiiresti, et tugevdada ja ühtlustada inimõiguste kaitset Euroopas, allutades kõik Euroopa institutsioonid konventsioonile ja võimaldades üksikisikutel esitada liidu vastu hagiid otse Euroopa Inimõiguste Kohtusse; nõuab lisaks, et EL ühineks rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni ning Euroopa piirkondlike ja vähemuskeelte hartaga;
2. nõuab, et viidaks lõpule ELi ja selle liikmesriikide ühinemine Euroopa Nõukogu konventsioonidega, nagu piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa konventsioon, Lanzarote konventsioon, korrupsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsioon ja korrupsiooni tsiviilõiguslike aspektide konventsioon ning Euroopa sotsiaalharta ja Istanbuli konventsioon; kutsub ELi ja liikmesriike üles edendama ulatuslikku ja konstruktiivset koostööd Euroopa Nõukoguga, et tugevdada nende vastutust põhiõiguste kaitsmise tagamisel;
3. rõhutab Istanbuli konventsiooni tähtsust naiste põhiõiguste kaitsmisel ning vägivalla ja perversivägivalla vastu võitlemisel ning kutsub kuut liikmesriiki, kes ei ole seda veel ratifitseerinud, seda viivitamata tegema;
4. nõuab Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) võtmerolli tugevdamist, sealhulgas laiendades selle ülesandeid ja volitusi põhiõiguste edendamiseks ja kaitsmiseks kogu ELis;
5. rõhutab liikmesriikide rolli kõigil tasanditel, eelkõige riiklike ja piirkondlike parlamentide, riiklike ja kohalike ametiasutuste ning õiguskaitseasutuste tasandil, et tagada põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) täielik kohaldamine ELi õiguse rakendamisel; tuletab meelde, et FRA-le tuleb anda piisav suutlikkus ja vahendid, et täita talle usaldatud ülesandeid vastavalt oma uuendatud volitustele;
6. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kodanikuühiskonna osalejaid täiendavalt teavitama ja kaasama neid harta rakendamisse; tuletab meelde, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2022. aasta põhiõiguste aruande kohaselt on veel arenguruumi põhiõiguste kaitsmisel ja edendamisel kohalikul tasandil; tuletab meelde vajadust tagada, et hartas sätestatud õigusi ja põhimõtteid võetakse nõuetekohaselt arvesse ELi õigusloomeprotsessi igas etapis, ning jälgida kõigi hartas sätestatud õiguste rakendamist kõigil valitsemistasanditel; rõhutab, et EL peab seadma prioriteediks ka oma kodanike harimise ja teadlikkuse seoses nende põhiõigustega, tagades, et kodanikud on hästi informeeritud ja volitatud neid õigusi kasutama.
7. võtab teadmiseks Euroopa Nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta aruande „Freedom of political speech: an imperative for democracy“ (poliitiliste avalduste vabadus:

demokraatlikes riikides möödapääsmatu); rõhutab, et ELis ei tohi väljendusvabadust piirata liikmesriigi huvidega, põhiseadusliku raamistikuga ega poliitiliste valikutega; rõhutab meedia pluralismi ja ajakirjandusvabaduse tähtsust; rõhutab vajadust tagada riikide reguleerivate asutuste erapooletus ja tõhus sõltumatus valitsustest; mõistab teravalt hukka nende ametivõimude põhjendamatu ja ebaproportsionaalse sekkumise ajakirjanduslikusse väljendusse ja toimetuslikesse otsustesse mõnes liikmesriigis; väljendab sellega seoses heameelt ettepaneku üle võtta vastu Euroopa meediavabaduse õigusakt ja nõuab selle kiiret heakskiitmist;

8. võtab teadmiseks Euroopa Nõukogu 2022. aasta juuni aruande „Pegasuse nuhkvara ja selle mõju inimõigustele“; väljendab sügavat muret järelduse pärast, et Pegasuse nuhkvaral on või võib olla kahjulik mõju inimõigustele ja põhivabadustele, sealhulgas õigusele väärikusele, kogunemisvabadusele, usuvabadusele ning isegi üksikisiku füüsilisele ja psühholoogilisele puutumatusse; kutsub liikmesriike üles peatama viivitamatult Pegasuse nuhkvara kasutamist;
9. võtab teadmiseks Veneetsia komisjoni arvamused, aruanded ja uuringud; nõuab, et neid järgitaks ja võetaks asjakohaseid järelmeetmeid;
10. võtab teadmiseks OSCE/ODIHRi aruanded valimiste vaatlemise kohta ELi osalevates riikides;
11. peab kahetsusväärseks, et Ühendkuningriigi väljaastumine Euroopa Liidust on tõsiselt mõjutanud ELi ja Ühendkuningriigi kodanike põhiõigusi ja elanikustaatusi; rõhutab, et Põhja-Iirimaa protokoll on ELi ja Ühendkuningriigi toimivate suhete eeldus; kutsub Ühendkuningriigi valitsust ja kõiki liikmesriike üles tagama ELi ja Ühendkuningriigi kodanike õiguste täieliku kaitse, mis on sätestatud ELi ja Ühendkuningriigi väljaastumislepingus, kaubandus- ja koostöölepingus ning Windsori raamistikus, samuti suure reede kokkuleppes sätestatud õiguste puhul;
12. on seisukohal, et Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu asetab ELi uude olukorda, nimelt seoses võimaliku laienemisega Ukrainasse, Moldovasse, Gruusiasse ja Lääne-Balkani riikidesse, mille põhialuseks on Kopenhaageni kriteeriumid, eelkõige demokraatiat, õigusriiki, inimõigusi ning vähemuste austamist ja kaitset tagavate institutsioonide stabiilsus;
13. kutsub liikmesriike üles kohtlema kõiki isikuid, kes otsivad varjupaika Venemaa agressioonisõja eest inimkonna ja solidaarsusega, kooskõlas kohaldatavate rahvusvaheliste seaduste ja lepingutega; nõuab sellega seoses Euroopa Liidu lepingu artikli 2 täielikku rakendamist, eelkõige seoses inimõiguste austamisega, sealhulgas käimasolevatel läbirääkimistel uue rände- ja varjupaigaleppe üle;
14. väljendab heameelt Euroopa õigusriigi mehhanismi vastuvõtmise üle Euroopa Komisjoni poolt ja sellest tulenevalt õigusriigi olukorda käsitleva aruande iga-aastase avaldamise üle alates 2020. aastast; mõistab teravalt hukka õigusriigi põhimõtete ranga rikkumise mõnes liikmesriigis, mis kahjustab põhiõigusi ja -vabadusi; väljendab sügavat muret eelkõige otsuste pärast, mis seavad kahtluse alla ELi õiguse ülimuslikkuse, ning kutsub komisjoni üles võtma väga kindla seisukoha jätkuvate rünnakute vastu teatavates liikmesriikides õigusriigi põhimõtte või Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste vastu, kasutades kõiki olemasolevaid vahendeid;

väljendab heameelt komisjoni 2023. aasta õigusriigi olukorda käsitleva aruande üle ja eelkõige konkreetsete soovitude üle liikmesriikidele riiklike kohtusüsteemide, korruptsioonivastaste raamistike, meediavabaduse ja pluralismi ning kontrolli ja tasakaaluga seotud institutsiooniliste küsimuste kohta; kordab oma toetust õigusriigi tingimuslikkuse määrase täielikule rakendamisele ja oma üleskutset sõlmida institutsioonidevaheline kokkulepe uue demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi kohta; rõhutab, et aluslepingute järgmisel läbivaatamisel tuleb ELi lepingu artiklit 7 reformida ja tugevdada, et tagada selle kohaldatavus ja tõhusus;

15. teeb ettepaneku, et õigusriigi põhimõtte austamine ei peaks olema mitte ainult uute liikmesriikide ühinemise eeltingimus, vaid kõigi liikmesriikide siduv ja jõustatav kohustus, mida tuleb jälgida kogu nende ELi liikmesuse ajal¹;
16. kutsub üles looma pärast komisjoni õigusriigi olukorda käsitlevat aruannet iga-aastaseid konverentse õigusriigi teemal, kus osalevad kõigi liikmesriikide delegatsioonid, kus osalevad juhuslikult valitud ja mitmekesised kodanikud, parlamendiliikmed, kohalikud omavalitsused, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna esindajad Euroopa tuleviku konverentsi ettepaneku alusel;
17. mõistab hukka hiljutised skandaalid, mis on kahjustanud ELi kuvandit, nagu Qatargate'i korruptsiooniskandaal ja Pegasuse abil toimunud riiklik luure, mille sihtmärkide hulka kuulusid ka Euroopa Parlamendi liikmed; nõuab, et nende skandaalide kõigi tagajärgedega tegeletaks põhjalikult, et taastada täielikult parlamendi maine ja usaldusväarsus, et säilitada kodanike usaldus Euroopa institutsioonide vastu;
18. väljendab sellega seoses heameelt Euroopa Parlamendi kodukorra muudatuste vastuvõtmise üle, mille eesmärk on tugevdada parlamendi terviklikkust, sõltumatust ja vastutust;
19. väljendab heameelt Euroopa Parlamendi uurimiskomisjoni (PEGA) töö üle, mille eesmärk on uurida jälgimistegevust reguleerivaid kehtivaid riiklikke õigusakte ja teha kindlaks, kas nuhkvara kasutati poliitilistel eesmärkidel näiteks ajakirjanike, poliitikute ja juristide vastu; rõhutab, et nuhkvara ebaseaduslik kasutamine riikide valitsuste poolt õõnestab Euroopa demokraatiat ja otsustusprotsesse; nõuab seiret reguleerivate õigusaktide suuremat läbipaistvust liikmesriikides, et vältida mis tahes uue massilise jälgimisskandaali tekkimist;
20. on šokeeritud Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) Frontexi operatiivtegevust Kreekas käsitleva aruande järelduste ning ameti poolse rändajate elu jõhkra ohtuseadmise ja nende inimõiguste aktiivse rikkumise pärast ning väljendab nende pärast tõsist muret;
21. nõuab ELi institutsioonidelt ennetavat dokumentidele juurdepääsu, usaldusväarsuse ja läbipaistvuse poliitikat, et kodanikud saaksid tõhusalt kasutada oma õigust kontrollida ELi institutsioonide tööd ja tegevust;
22. rõhutab kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikliga 19, Euroopa Liidu toimimise lepingu

¹ Euroopa Parlamendi 12. veebruari 2019. aasta resolutsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta rakendamise kohta ELi institutsioonilises raamistikus. ELT C 449, 23.12.2020, lk 28.

artikli 67 lõikega 4 ja harta artikliga 47, et sõltumatu kohtusüsteem on õigusriigi ja tõhusa õiguskaitse õiguse nurgakivi; soovitab loobuda praegusest lähenemisviisist, mille puhul õigusriigi juhtumeid käsitletakse riikides juhtumipõhiselt, ning nõuab, et töötataks välja kriteeriumid ja kontekstipõhised hinnangud, mis aitaksid liikmesriikidel ära tunda võimalikke õigusriigiga seotud probleeme ning lahendada neid vastavalt õigusnormidele ja võrreldaval alusel;

23. rõhutab, et õigusriigi põhimõtte on demokraatia ja põhiõiguste austamisega olemuslikult seotud ning seetõttu tuleb neid kolme põhimõtet ühiselt jälgida;

TEAVE VASTUVÕTMISE KOHTA NÕUANDVAS KOMISJONIS

Vastuvõtmise kuupäev	20.9.2023
Lõpphääletuse tulemus	+: 21 -: 3 0: 0
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Włodzimierz Cimoszewicz, Ana Collado Jiménez, Gwendoline Delbos-Corfield, Salvatore De Meo, Daniel Freund, Charles Goerens, Sandro Gozi, Zdzisław Krasnodębski, Jaak Madison, Victor Negrescu, Max Orville, Paulo Rangel, Domènec Ruiz Devesa, Jacek Saryusz-Wolski, Helmut Scholz, Pedro Silva Pereira, Loránt Vincze, Rainer Wieland
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed	François Alfonsi, Vladimír Bilčík, Mercedes Bresso, Pascal Durand, Alin Mituța
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed (art 209 lg 7)	Sara Skyttedal

NIMELINE LÕPPHÄÄLETUS NÕUANDVAS KOMISJONIS

21	+
PPE	Vladimír Bilčík, Ana Collado Jiménez, Salvatore De Meo, Paulo Rangel, Sara Skyttedal, Loránt Vincze, Rainer Wieland
Renew	Charles Goerens, Sandro Gozi, Alin Mituța, Max Orville
S&D	Mercedes Bresso, Włodzimierz Cimoszewicz, Pascal Durand, Victor Negrescu, Domènec Ruiz Devesa, Pedro Silva Pereira
The Left	Helmut Scholz
Verts/ALE	François Alfonsi, Gwendoline Delbos-Corfield, Daniel Freund

3	-
ECR	Zdzisław Krasnodębski, Jacek Saryusz-Wolski
ID	Jaak Madison

0	0

Kasutatud tähised:

+ : poolt

- : vastu

0 : erapooletu